ЗВІТ
про результати відвідування місця несвободи
для виконання функцій національного превентивного механізму

25.01.2023 м. Хмельницький

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19-[1], 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», згідно з дорученням-вимогою від 18.01.2023 №547.2/23/55, 25.01.2023 групою НПМ у складі:

Шейгец Оксани Миронівни, головного спеціаліста Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Осередчук Ольги Михайлівни, представника громадської організації,

здійснено планове відвідування місця несвободи: Мазниківського будинку-інтернату для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю (далі –Заклад).

Підпорядкування: засновник – Хмельницька обласна рада, голова Лабазюк Віолета Олександрівна. Заклад підконтрольний Хмельницькій обласній військовій адміністрації, голова – Гамалій Сергій Вячеславович.

Місцезнаходження: вул. Лесі Українки, будинок 3, село Мазники, Хмельницького району, Хмельницької області, 32265.

Керівник установи: Кучерук Ганна Іванівна (на посаді з 14.03.2011).

Відповідно до Статуту Мазниківського будинку – інтернату для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, який затверджений розпорядженням голови Хмельницької обласної ради від 14.07.2021 за №153/2021-о є стаціонарним інтернатним закладом соціального захисту, що утворюється для цілодобового проживання (перебування) та догляду за громадянами похилого віку та особами, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, соціально-побутового, медичного обслуговування, соціальних послуг і комплексу реабілітаційних заходів.

Штатна чисельність працівників інтернату складає 32,5 штатних одиниці, з них лікарів і медичного персоналу – 4 одиниці (лікар загальної практики сімейної медицини – 0,25 ставки; сестра медична – 1,25 ставки; медична сестра з дієтичного харчування – 0,50 ставки; медична сестра з масажу – 0,25 ставки), 4 – молодшого медичного персоналу.

Проектна потужність закладу розрахована на розміщення 50 громадян похилого віку та осіб з інвалідністю (далі – підопічні). Станом на момент візиту у Закладі на цілодобовому проживанні перебували 54 підопічних (28 чоловіків, 26 жінок), у розрізі вікової категорії: від 35 до 60 років – 2 осіб; від 60 до 70 років

– 39 осіб; від 70 до 90 років – 9; у віці від 90 років – 4 особи. 20 підопічних особи з інвалідністю.

Скарг на перебування у відвіданому місці несвободи, зокрема, у внутрішній документації, зверненнях, пресі, мережі Інтернет, виявлено не було. Утім, інформація щодо виявлених під час відвідування недоліків та порушень прав людини, в тому числі отримані під час опитування осіб, які утримуються у місці несвободи, наведена нижче.

В порушення вимог пункту 34 Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2020 № 772 (далі – Типове положення) та підпункту 5.1 розділу 5 Статуту для проживання в інтернатному Закладі для надання соціальних послуг в умовах цілодобового проживання (перебування) не створені передбачені Типовим положенням та Статутом Закладу відділення стаціонарного догляду – для підопічних, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності та підтриманого проживання – для підопічних із високим рівнем адаптації та автономної активності (з можливим подальшим їх працевлаштуванням поза межами інтернату або в інтернаті без повного державного забезпечення (організація харчування, забезпечення предметами, матеріалами, м'яким і твердим інвентарем (одягом, взуттям, постільною білизною, засобами особистої гігієни, столовим посудом), комунальними послугами). Окрім того, для надання комплексу реабілітаційних послуг у Закладі не створені кімнати для проведення заходів соціальної, фізкультурно-спортивної, фізичної, психологічної реабілітації.

Попри часткову наповненість закладу, деякі підопічні розміщуються у кімнатах по 3-7 осіб *(фото 1 Додатку 1),* що призводить до порушення пункту 6.1.1.2 ДБН В.2.2-18:2007 «Заклади соціального захисту населення», оскільки площа житлових кімнат Відділення на одну особу становить 2-4 м^2 (при нормі 9-12 м^2).

Відвідуванням встановлено, що на виконання вимог пункту 12 Типового положення медичне обслуговування у Закладі здійснюється шляхом провадження господарської діяльності з медичної практики.

Згідно із наказом Міністерства охорони здоров'я від 04.10.2021 № 2152 «Про ліцензування медичної практики» Закладу видано ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальностями: загальна практика – сімейна медицина, організація і управління охороною здоров'я; за спеціальністю молодших спеціалістів з медичною освітою. Утім, медична частина Закладу складається з одного кабінету, який є одночасно кабінетом для проведення маніпуляцій.

Слід зауважити, що в порушення абзацу 4 пункту 1 розділу VIII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до

самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198 (далі – Державний стандарт) Закладом не забезпечується належне спостереження за станом здоров'я та організацією надання медичної допомоги особам, у тому числі відповідно до призначень лікарів.

Так, під час опитування підопічних Закладу, огляду приміщень та аналізу внутрішньої документації інтернатної установи встановлено факти надання неналежної медичної допомоги.

Групою НПМ виявлено підопічного Дюженка О.О., у якого почервоніння та набряк нижньої кінцівки з больовим синдромом *(фото 2 Додаток 1)*. Зі слів підопічного, у нього до влаштування у Заклад була травма нижньої кінцівки із подальшим хірургічним втручанням (встановленням пластини). Зі слів підопічного, медичною сестрою періодично здійснюються ін'єкції анальгіну та димедролу, з метою зняття больового синдрому. Утім, записи про проведені ін'єкційні процедури у Журналі обліку надання невідкладної медичної допомоги не зафіксовані. Відповідні призначення лікаря у медичній документації Закладу також відсутні.

Варто зауважити, що медична сестра самостійно, без контролю та призначень лікаря не має права надавати медичні засоби, що є неприпустимим та суперечить посадовим обов'язкам медичної сестри. Так, згідно із вимогами пункту 24 Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників (Випуск 78 Охорона здоров'я), який затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я від 29.03.2002 за №117, сестра медична здійснює професійну діяльність під керівництвом лікаря; проводить прості діагностичні, лікувальні і фізіотерапевтичні процедури; застосовує лікарські засоби для зовнішнього, ентерального і парентерального введення в організм пацієнта.

У Закладі перебувають підопічні Винник М.В. та Кравченко Н.П., які мають захворювання на цукровий діабет ІІ типу. Однак, у медичній документації підопічних відсутні відомості щодо здійснення медичним персоналом контролю за рівнем глюкози в крові підопічних. Окрім того, на момент візиту, в медичній картці підопічного Винника М.В., відсутні призначення ендокринолога щодо дозування та періодичності здійснення ін'єкцій інсуліну. Окрім того, підопічні, хворі на цукровий діабет, не отримують дієтичного харчування.

В порушення вимог 3-5 розділу ІІІ Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України 16.12.2003 № 584 (далі – Правила) виявлено неналежне зберігання у Закладі інсулінових препаратів. Зокрема, препарат інсуліну зберігався у підопічної Кравченко Н.М. в особистих речах, при недотриманні відповідних температурних режимів, що

ставить під сумнів активність дії даного препарату при лікуванні цукрового діабету *(фото 3 Додаток 1)*.

З'ясовано, що для здійснень ін'єкцій введення інсуліну медичними сестрами неодноразово використовуються одноразові інсулінові шприци. Варто зауважити, що голки необхідно змінювати після кожної ін'єкції, адже в момент проходження крізь шкіру голка затуплюється і забивається шкірою. У разі тривалого використання тупих голок, а також при недотриманні правил ін'єкцій виникають зміни підшкірно-жирової клітковини у вигляді комків або витончення шкіри, у яких погано всмоктується інсулін, що ставить під загрозу здоров'я підопічної.

Окрім того, медичний персонал необізнаний із правилами щодо утилізації медичних відходів згідно із вимогами Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами, які затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я від 08.06.2015 № 325.

Групою НПМ виявлено підопічну Войтову Г. М. із порушенням анатомічної цілісності м'яких тканин на правій руці та нозі *(фото 4 Додатку 1)*. Підопічна з порушенням зору, лежача, скаржилася на постійний біль. Вивченням медичної документації встановлено, що останні записи про огляд лікарем загальної практики – сімейним лікарем підопічної датовані 01.12.2022. Медичним персоналом Закладу не надано копій підтверджуючих документів щодо належного діагностичного обстеження особи, забезпечення її медичною допомогою та необхідним патогенетичним лікуванням.

У закладі проживають підопічні, які за станом здоров'я нездатні до самообслуговування, а також нездатні самостійно пересуватися та мають ознаки інвалідності. Однак, незважаючи на стан здоров'я підопічних (Стадник Л.Д.. Нікітюк Є.В., Ломакіна Н.А., Дюженко О.О., Войтова Г., Козар М.І.) керівництвом Закладу не забезпечено збір відповідної документації на медико-соціальну експертну комісію щодо встановлення групи інвалідності та забезпечення їх засобами реабілітації.

На момент проведення візиту НПМ у Закладі не забезпечено організацію проведення щорічного медичного огляду підопічних вузькими спеціалістами. Останній щорічний огляд підопічних проводився у 2021 році, клінічні аналізи крові відбирались також 2021 році. Утім, під час написання звіту керівником Закладу проінформовано про проведення комплексного медичного огляду підопічних та проведення відповідних клінічних аналізів крові підопічним, які хворі на цукровий діабет, що підтверджується копіями надісланих підтверджуючих документів (*підсумковий акт за результатами комплексного медичного огляду підопічних від 30.01.2022 додається).*

Окрім того, за наслідками комплексного медичного огляду одна підопічна Штойко О.Я. була госпіталізована.

Відповідно до пункту 19 Типового положення під час прийняття до інтернату підопічні проходять санітарно-гігієнічну обробку зі зміною одягу та взуття, розміщуються в приймально-карантинному відділенні на 14 днів для подальшого спостереження та в разі відсутності проявів гострих інфекційних хвороб переводяться на цілодобове проживання (перебування) у відповідні кімнати. Утім, у Закладі приймально-карантинне відділенні та ізолятор не функціонують *(фото 5, 6 Додатку 1)*.

Не забезпечено право підопічних на прогулянку на свіжому повітрі (протягом однієї години). Зокрема, підопічні, які фізично самостійно не здатні вийти на прогулянку, маломобільні, ліжкохворі підопічні в осінньо-зимовий період на свіжому повітрі не перебувають. Це свідчить про порушення пункту 7 Переліку принципів, що стосуються поводження із особами, позбавленими свободи, у контексті пандемії коронавірусної хвороби COVID-19, затверджених Європейським комітетом проти катувань, в якому закріплено право осіб щоденно перебувати на свіжому повітрі (принаймі протягом однієї години).

У Закладі не вжито усіх заходів для забезпечення захисту й безпеки підопічних в ситуаціях збройних конфліктів, гуманітарних надзвичайних ситуаціях, що порушує вимоги статті 11 Конвенції про права осіб з інвалідністю.

Так, в порушення пункту 25 частини 2 статті 19 Кодексу цивільного захисту України, не здійснено заходів зі спорудження захисних споруд цивільного захисту (підвальних та інших заглиблених приміщень), придатних для укриття підопічних та персоналу закладу і безпечного перебування в них, та які б відповідали Вимогам щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту», затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579.

Опитуванням підопічних встановлено, що зазначені особи не чують екстреного оповіщення «повітряна тривога» та продовжують перебувати у житлових кімнатах.

Варто зауважити, що відсутність захисних споруд цивільного захисту, нездійснення заходів щодо своєчасної підготовки підопічних до переміщення в укриття, може призвести до порушення їх права на життя.

Забезпечення окремих підопічних одягом і взуттям, постільними речами та білизною, твердим інвентарем та столовим посудом відповідає Мінімальним нормам забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, визначених наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 (далі – Мінімальні норми). Утім, маломобільні підопічні з числа лежачих хворих не

забезпечено надліжковими столами у кількості, передбаченій Мінімальними нормами, що не створює для них належних умов для вживання їжі.

В порушення пункту 35 Типового положення житлові кімнати підопічних не обладнані кнопками виклику персоналу для цілодобового контакту підопічних з персоналом.

На момент проведенні візиту НПМ організація питного режиму підопічних у Закладі здійснювалась без відповідного підтвердження якості води, яка використовується у Закладі. Утім, під час написання звіту керівником Закладу надано підтвердження про проведення лабораторних досліджень питної води, що використовується у виробництві харчових продуктів (протокол дослідження питної води від 26.01.2023 за №33).

Відвідуванням встановлено, що одноповерхові житловий та адміністративний корпуси інтернатного Закладу не є пристосованими для забезпечення потреб осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення, у відповідності до ДБН В.2.2-40:2018 «Державні будівельні норми. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення» (далі – ДБН).

Зокрема, при розміщенні приміщень по висоті будинку, крім сходів, необхідно передбачати пандуси згідно з вимогами ДСТУ EN 81-70, піднімальні платформи, вертикальні підйомники згідно з вимогами ДСТУ ISO 9386-1, ДСТУ ISO 9386-2 або інші пристрої для переміщення.

В той же час, центральна вхідна група будівлі *(фото 7,8 Додатку 1)* обладнана пандусом, який не відповідає вимогам ДБН, зокрема, має нерівне покриття, яке перешкоджає пересування ним на кріслах колісних або з милицями.

Вхідні групи будівлі закладу облаштовані сходами, які не оснащені попереджувальними контрастними смугами. Зазначене маркування також відсутнє на інших архітектурних елементах будівлі, зокрема, порогах, що порушує вимоги пункту 8.4. ДБН щодо розміщення візуальних елементів доступності.

Пунктами 8.3.4, 8.3.5 ДБН передбачено розміщення зовнішніх тактильних табличок, які повинні містити основну інформацію про об’єкт, назву об’єкта, години роботи. Таблички з номером кабінету розміщують, зазвичай, на першому поверсі, в холах, вестибюлях та інформують про об’єкти та послуги, що надаються. Таблички з номером кабінету та його призначенням повинні бути розміщені на висоті від 1,2-1,5 м. Однак, інформаційні таблички із дублюванням зазначеної інформації шрифтом Брайля відсутні.

Санітарно-гігієнічні кімнати закладу облаштовані із порушенням пункту 11 ДБН. Зокрема, в порушення пункту 11.6. ДБН, відсутні штанги, поворотні або відкидні сидіння, гачки для одягу, милиць та іншого приладдя у кабінах поруч з унітазом. У санприміщенні, де знаходяться ванни, відсутні технічні засоби для

купання малорухливих підопічних, зокрема немає крісла для купання малорухливих підопічних, відсутні сходинки для полегшення доступу у ванну *(фото 9, 10 Додатку 1)*.

Відповідно до пункту 11.9 ДБН окремі санітарно-гігієнічні приміщення також повинні бути обладнані тривожною сигналізацією. Привод сигналізації повинен передбачати можливість користування ним людиною, яка сидить на кріслі колісному (на унітазі або користується душем, яка впала і (або) лежить в будь-якому місці на підлозі). В той же час, у санітарно-гігієнічних приміщеннях закладу тривожна сигналізація відсутня.

Моніторами встановлено, що дозвілля підопічних у Закладі є вкрай обмеженим та зводиться, переважно, до перегляду телебачення в холі житлового приміщення та читання книжок. Телевізори є не у кожній кімнаті, немає також радіоприймачів. Зазначене не відповідає Методичним рекомендаціям щодо організації культурно-дозвіллєвої діяльності для громадян похилого віку, осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю в закладах/установах системи соціального захисту населення, затвердженим наказом Міністерства соціальної політики України від 16.01.2018 № 46а.

Інформаційний стенд в Закладі розміщений в недоступному для підопічних місці та не має викладеної у доступній формі інформації про права підопічних, а також адреси та номери гарячих ліній організацій та посадових осіб (зокрема, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, центрів безоплатної правової допомоги), на які підопічні можуть звертатись у разі порушення їх прав та інтересів, що не відповідає статтям 57, 59 Конституції України.

Слід зазначити, що 23.02.2021 Деражнянським районним сектором Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Хмельницькій області та 16.06.2021 Хмельницьким районним управлінням Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Хмельницькій області були проведені планова та позапланова перевірки Закладу щодо дотримання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки. За наслідками перевірок керівнику Закладу були внесені приписи про усунення порушень вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки від 23.02.2021 за №15 та від 16.06.2021 за №149. Утім, на виконання вище згаданих приписів керівництвом Закладу порушення вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки усунені частково. Зокрема, за відсутності відповідного фінансування не усунуто порушення щодо не обладнання приміщень Закладу системою протипожежного захисту (системою пожежної сигналізації) у відповідності до діючих нормативних документів (порушення пункту 1.2 розділу V Правил пожежної безпеки України, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила);

-у Закладі на стінах та стелі продовжують використовувати матеріали, з високою пожежною небезпекою (порушення пункту 2.17 розділу 3 Правил);

- Заклад не забезпечено засобами індивідуального захисту органів дихання для саморятування як підопічних так і персоналу (порушення пункту 3.2 розділу 6 Правил).

За результатами планової перевірки, проведеної Головним управлінням Пенсійного фонду України в Хмельницькій області щодо використання коштів Пенсійного фонду України або структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад коштів установам (закладам), у яких особи перебувають на повному державному утриманні, та їх використання, порушень у Закладі не виявлено (акт Головного управління Пенсійного фонду України в Хмельницькій області від 26.08.2022 за №10).

До звіту додаються наступні документи та матеріали:

1. Фотоматеріали;
2. Співзвіт громадського монітора.

Керівник групи НПМ
Головний спеціаліст Відділу сприяння
роботі регіональних представництв
Секретаріату Уповноваженого Верховної
Ради України з прав людини О. Шейгец

Додаток 1

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Фото 6

Фото 7

Фото 8

Фото 9
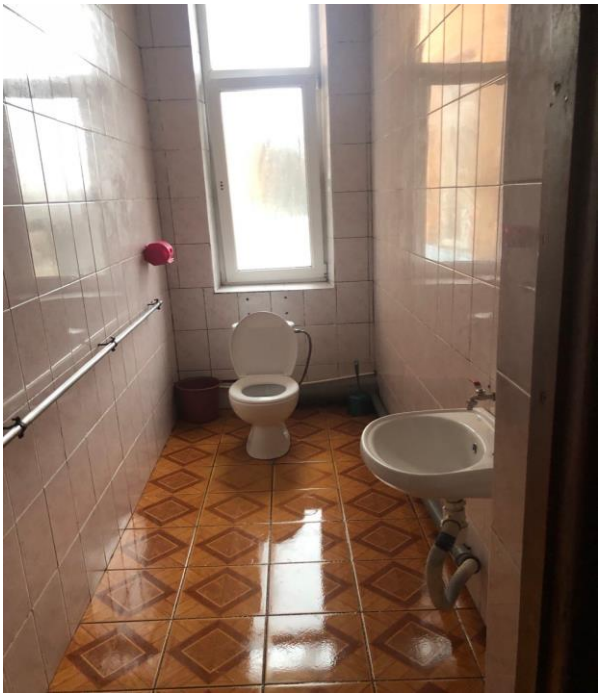
Фото 10